



<b>Møde i Nationalparkbestyrelse og råd den 6. december 2016</b>	
<b>Endeligt referat</b> <span style="float: right;"><b>Udsendt 20.12.16</b></span>	
Mødetid:	Tirsdag den 6. december 2016 kl. 17:00 – 19:00.
Mødested:	Brorsonsminde, Fiskergade 13, 6760 Ribe
Deltagere:	Medlemmer af Nationalparkrådet for Nationalpark Vadehavet, medlemmer af Nationalparkbestyrelsen for Nationalpark Vadehavet, Sekretariatsleder Peter Saabye Simonsen, Projektkonsulent John Frikke, Formidlingskoordinator Jens L Hansen, Projektkonsulent Sara Lindholt, VFF-koordinator Ditte Hviid og sekretær Alette Houman Dyhrfjeld
Mødeleder:	Janne Liburd, Formand for Nationalparkbestyrelsen
Referent:	Alette Houman Dyhrfjeld

#### Mødeliste:

Formand, Vadehavets bådclubber	Svend Tougaard	
Næstformand, Museerne i Vadehavsområdet	Anne Marie Overgaard	
Danmarks Fiskeriforening	Oluf Stenrøjl	
Dansk Botanisk Forening	Søren Vinding	
Destination Sydvestjylland	Poul Therkelsen	
Aarhus Universitet, Bioscience	Karsten Laursen	
Forsvarsministeriets Ejendomsstyrelse	Jørn Petersen	
GEUS	Merete Binderup	
LAG Fanø/Varde	Jørgen Müller	Afbud
LAG Tønder/Haderslev	Inger Lauridsen	
FLAG	Ole Jakobsen	
Lokalarkiverne	Birgitte Thomsen	
Marsken omkring Sneum Å	Randi Kragh Hansen	
Region Syddanmark	Henning Ravn	
Det Rådgivende Udvalg for Tøndermarsken	Tuk Andreasen	
Det Rådgivende Udvalg for Vadehavet	Bo Jessen	Ikke til stede
Sydvestjysk Udviklingsforum	Winnie Abildgaard	
Vadehavets Formidlerforum	Klaus Melbye	
Vadehavskunsterne	Niels Kongsbak	
Skallingen, Ho og Oksbøl	Anne Marie Slaikjær	Afbud
Varde Ådal	Ole Andresen	
Marbækområdet	Claus Løth	
Fanø	Ole Mouritzen	
Fanø	Karen Boel Madsen	
Ribemarsken	Kent Rygaard	
Ribemarsken	Jens Lorenzen	
Mandø	Ove Nielsen	Ikke til stede
Rømø	Jan Gravesen	Afbud
Rømø	Arne Hansen	
Tøndermarsken	Bodil Marie Arbjerg Lundby	
Tøndermarsken	Niels Johansen	



Formand for nationalparkbestyrelsen  
 Varde Kommune (næstformand)  
 Esbjerg Kommune  
 Fanø Kommune  
 Tønder Kommune  
 Danmarks Naturfredningsforening  
 Friluftsrådet  
 Dansk Ornitologisk Forening  
 Digelagene  
 Danmarks Jægerforbund  
 Danmarks Sportsfiskerforbund  
 Landbrug & Fødevarer  
 Naturstyrelsen  
 Nationalparkrådet  
 Nationalparkrådet  
 Nationalparksekretariatet  
 Nationalparksekretariatet  
 Nationalparksekretariatet  
 Nationalparksekretariatet  
 Vadehavets Formidlerforums koordinator  
 Nationalparksekretariatet

Janne Jørgensen Liburd  
 Preben Friis-Hauge Afbud  
 Kurt Jakobsen  
 Kristine Krog Kaas  
 Susanne Linnét  
 Britt Schak Hansen  
 Hanne Voetmann  
 Marco Brodde  
 Kjeld Andreasen  
 Hans Christian Fuglsang  
 Lars Brinch Thygesen  
 Mikael Nørby-Lassen  
 Ulrik Lorenzen  
 Svend Tougaard  
 Anne Marie Overgaard  
 Peter Saabye Simonsen  
 John Frikke  
 Jens L Hansen  
 Sara Lindholt  
 Ditte Hviid  
 Alette Houman Dyhrfjeld (Referent)

<b>Dagsorden pkt.:</b>	<b>1. Velkomst og godkendelse af dagsorden</b>
Referat:	<p>Janne Liburd bød velkommen og dagsordenen blev godkendt.</p> <p>Janne orienterede om dagsordenens indhold og indledte med at reflektere over året, der var gået.</p> <p>Nationalparkens primære formål er at styrke området på flere områder. Udviklingen skal være til gavn for hele området og skal ske på et bæredygtigt grundlag. Nationalparken fremlagde i 2015 en strategi og i 2016 havde bestyrelsen rammesat sekretariatets arbejde og de principper, det arbejder efter.</p> <p>De administrative principper er, at vores projekter skal dække flere målsætninger, men naturen er i fokus. Midlerne skal gøres, og der skal sættes fokus på flere fælles- og større projekter. Nationalparken skal være facilliterende og skabe samarbejde på tværs af relationer og partnerskaber.</p> <p>Nationalparken har ingen myndighedsbeføjelser, men kan stå inde for de projekter, vi går ind i med faglighed og kvalitet – vi har de rigtige medarbejdere med de rigtige kompetencer og er til inspiration for de øvrige nationalparker, som vi samarbejder med.</p> <p>Nationalparken har tre bundlinjer – People, Profit og Planet. Tre emner, som hænger sammen, og som sekretariatet un-</p>



	<p>derstøtter i sit daglige arbejde. Janne Liburd takkede sekretariatets medarbejdere for deres arbejde og indsats hver især og takkede også Ditte Hviid, koordinator for Vadehavets Formidlerforum, og som i det nye år bliver en del af staben. Janne Liburd omtalte også sekretariatets praktikant, Jannik Lorenzen, som havde gjort et helt særligt indtryk med sin indsats.</p> <p>I 2016 er udarbejdet en kommunikationsplan der har fokus på verdensarven og bæredygtighed. Men også naturprojekterne har taget form, herunder især Mandø-projektet og græsningsprojektet, som rammer flere målsætninger.</p> <p>Janne Liburd beskrev derefter flere projekter og sluttede med at fortælle, at der i maj 2017 vil blive afholdt det 14. Trilaterale Videnskabelige Vadehavssymposium. Symposiet afholdes i Tønder, Danmark og skal danne baggrund for anbefalinger til Ministerkonferencen i 2018, hvor man vil pege på, hvordan man bedst beskytter området på alle områder indenfor natur, kultur, kulturarv og arkæologi.</p> <p>Janne Liburd takkede varmt bestyrelsen og rådet for stort engagement og deres ambassadørrolle, som er med til at skabe ejerskab for alle der bor i Nationalpark Vadehavet.</p> <p><b>Beslutning: Dagsordenen, blev godkendt.</b></p>
<b>Dagsorden pkt.:</b>	<b>2. Status på projekter 2016</b>
Referat:	<p>Sekretariatet fremviste en præsentation om projekter i 2016. Til at understøtte denne havde bestyrelse og råd fået tilsendt ledelsesorienteringen.</p> <ul style="list-style-type: none"><li>○ <b>Naturprojekter</b> John Frikke kunne med tilfredshed fortælle, at der i 2016 er kommet skred i mange af projekterne og at samarbejdet med Naturstyrelsen, kommunerne og en række organisationer er blevet styrket yderligere i det forgangne år. Det har stor betydning for udviklingen af og fremdriften for en række af naturprojekterne.</li></ul> <p>Han havde valgt at fokusere på 5 projekter:</p> <p><i>Kystfugleforvaltning:</i> Der er udarbejdet informationsmateriale i form af skilte, foldere og film, som skal understøtte arbejdet, som nu</p>



også er grænseoverskridende. Materialerne vil være klar til ynglesæsonen 2017. I 2016 blev det første rævesikre hegn også indkøbt og afprøvet, og der arbejdes videre med at udvikle beskyttelsen mod både forstyrrelse og prædation.

*Prædation:*

Der er 32 frivillige jægere med i projektet, som er et samarbejde med Danmarks Jægerforbund, Dansk Ornitologisk Forening, Danmarks Naturfredningsforening, Vadehavskommunerne og Naturstyrelsen. Projektet udspiller sig på Fanø, Mandø, Rømø og ved Sneum Digesø, hvor man går efter ræv, mink, mårhund og krage. Alle frivillige gennemgår et kursus, for at lære at sætte fælder og skyde prædatorer. Der er trykt en informationsfolder og som resultat af et temamøde om prædation, er der udarbejdet et hæfte om emnet.

Der er bl.a. nedlagt mange ræve på Fanø og på Mandø og hele 12 mink ved Sneum Digesø.

*Græsning:*

Projektet skal øge biodiversiteten, forbedre forhold for ynglende fugle, skabe dyrevelfærd, mulighed for fødevarereproduktion mv. Der arbejdes på at stifte en græsningsforening som kan samle interesserne og udvikle et grundlag for produktion af lokale produkter samt afsætning af samme. Projektet er efter en svær start i fremdrift nu, og hen over nytåret bliver der udarbejdet en forretningsplan for den kommende græsningsforening. Senest har meget interessante aftagere (detailhandel, engros handel, restauratører m.v.) henvendt sig vedrørende afsætningen af lokale fødevarer, som der også er indledt et samarbejde med de øvrige Nationalparker om.

*Strandtudsens:*

Der er lavet en forundersøgelse som viser hvor strandtudsens, som er en truet art, lever i dag.

15. juni Fonden blev søgt om midler, og gav tilsagn om et tilskud på 306.000 kr. til en indsats for at udvikle levesteder for arten. I november gravede man endeligt de første vandhuller i en række af 50-60 levesteder for den trængte padde. Indsatsen udvides løbende, og sker i 2016 i et frugtbart samarbejde med Naturstyrelsen, Forsvaret/Oksbøllejren, Varde Kommune, Esbjerg Kommune og Fanø Kommune. I 2017 fokuseres der på levesteder i den sydlige del af NPV.



*Mandø-projektet:*

Den Danske Naturfond vil i første omgang at afsætte 20-25 millioner til en jordfordeling, som skal danne rammen om et naturgenopretningsprojekt, hvor man vil forbedre forholdene for både yngle- og trækfuglene på Mandø. Et projekt, som kan blive den største naturindsats i området i mands minde. Man ønsker at skabe bedre og mere sammenhængende natur, stier og ruter og formidle. Arbejdet foregår i tæt samarbejde og dialog med beboerne på Mandø – og er et samarbejde mellem DDNF, Esbjerg Kommune, Naturstyrelsen og NPV .

○ **Formidlingsprojekter**

Jens L Hansen orienterede om sit arbejde i sekretariatet siden sin ansættelse i april. Hovedemnerne havde været:

*Kommunikation:*

Kommunikationsplanen har været en omfattende opgave, som fortæller budskabet om Nationalparkens vision og mission, vores primære aktiviteter, samarbejdspartnere, kommunikationskanaler, porte og støttepunkter mv. Kommunikationsplanen er udkommet i en pixi-udgave i tryk og elektronisk.

*Partnerprogrammet:*

Jens L Hansen har også ansvaret for partnerprogrammet med 150 partnere. Programmet er revideret i 2016, og i 2017 implementeres det nye partnerprogram med 5 kategorier: Nationalpark Ambassadør, Nationalpark-partner, Nationalpark Uddannelses- og Forskningspartner, Nationalpark Produktpartner og Nationalpark Verdensarvspartner. Alle partnere (undtagen ambassadører) også nye, skal gennemgå et obligatorisk 3-timers kursus i uge 3 og 4 i 2017. Efterfølgende tages der hul på at implementere ambassadør-delen af programmet.

*Tryksager:*

Der er udarbejdet den første faglige rapport om strandtusen, 2 temahæfter, kommunikationsplan, nationalparkmagasin og som det sidste i 2016 bliver nationalparkfolderen genoptrykt i en revideret version på dansk.

*Medier:*

Den første udsendelse i en ny omgang (3. sæson) af DR1's populære serie 'Kyst til kyst' vil portrættere va-



dehavskysten. Nationalparken har, sammen med de 4 vadehavskommuner, investeret i projektet, hvor nationalparkskibet muligvis også bliver bragt i spil. Der er allerede nu lavet optagelser af sort sol og programmet sendes i efteråret 2017.

*Events:*

Nationalparken deltog på Tønder Festival, nærmere bestemt i Vadehavsområdet, sammen med Sydvestjyske Smagsoplevelser og 5 fødevarepartnere. På festivalen var der fortælle-events og østersåbningskonkurrence. Nationalparken medvirkede med indlæg ved 14 VIP-arrangementer med ca. 600 deltagere. Det er besluttet også at deltage i Tønder Festival 2017. Herudover har nationalparken deltaget i Naturmødet i Hirtshals, ved Nationalparkdagen i Marbæk, har udstillet i Toldboden i Ribe, været til stede i forbindelse med PostNord Danmark Rundt på Rømø, været med i projektet "Jeg bor ved Vadehavet", har afviklet temamøder med stort antal deltagere og meget mere.

*Sociale medier:*

Alette Houman Dyhrfeld orienterede om de sociale medier, Instagram som er vokset fra 20 til 528 følgere i løbet af 2016, Facebook-siden som er vokset fra 4.694 til 8.573 likes og Nyhedsmailen som er vokset fra 294 til 521 abonnenter i løbet af året.

Der var en kort drøftelse af Naturmødet og mulighederne i dette. Nationalparken deltager i Naturmødet i 2017 i samarbejde med de øvrige danske nationalparker med bestyrelser.

○ **Øvrige projekter**

Sara Lindholt orienterede om 4 af de "øvrige projekter".

*Bevaringsværdige bygninger:*

Et projekt hvor 10 håndværkere deltog i et kursusforløb i restaurering og byggeskik. Undervisningen har blandt andet foregået på Sejerslevgård, hvor der blev sat fliser op, arbejdet med at male træstruktur mv.

*Nationalparkskibet:*

Skibet blev afleveret ultimo februar 2016, hvor der forinden var foretaget prøvesejlads med redningsøvelse. Navigationsudstyret havde givet lidt udfordringer og man har fået et gps-kompas installeret efterfølgende.



Foråret gik med færdiggørelse af skibet – en opgave der kom i udbud. Der kom uforudsete opgaver til og arbejdet trak ud hen over sommeren. 29. juli fik skibet midlertidig farttilladelse og var til Fanøs jubilæum i sommeren. I september blev skibet sejlet til Kammerslusen og blev efterfølgende døbt.

4. november fik skibet den endelige farttilladelse og blev den 6. november sejlet til Ribe. Byggeriet af skibet er afsluttet.

*Forskningsdag:*

Blev afholdt i april 2016 med emner som Snæblens vandring, Status for trækfugle, Kysterosion på Skallingen og Spisevaner på Vadehavsøerne. Dagen har fundet sin form. Der bliver ikke afholdt forskningsdag i 2017, grundet Vadehavssymposiet.

*Realdania – Stedet Tæller, Ankomsten til Verdensarven ved Rømø-dæmningen-projektet:*

Projektet blev genoplivet i 2016, tilladelserne er ved at være på plads og opgaven forventes at komme i udbud i januar 2017. Projektet omfatter parkering, stiforløb, bro og udsigt fra diget over Vadehavet ved opkørslen til Rømø-dæmningen.

*Frivillige:*

Alette Houman Dyhrfjeld, som er frivilligkoordinator, fortalte om arbejdet med de frivillige, som omfatter kurser, arbejdsdage, øvelser, kørsel med mobiludstilling og sejlads. Der er en trofast skare på 14 mand på skibet og 2 mand på mobiludstillingen, som yder en kæmpe indsats og får oplevelser, erfaring og kurser retur.

Det forventes, at skibet deltager i forbindelse med nationalparkdagen, Maritim Dag i Ribe, Fannikerdage, Havnefest på Rømø, Esbjerg Festuge, Varde Å Dag og Ho fåremarked – mobiludstillingen forventes at deltage i forbindelse med nationalparkdagen, Maritim Dag i Ribe, Havnefesten på Rømø og ved partnerarrangementer.

*Vadehavets Formidlerforums koordinator:*

Ditte Hviid orienterede om sit job og om, at hun fra 2017 bliver en del af sekretariatet.

Det største projekt i 2016 har været udviklingen af et fornyet dokument der fokuserer på samarbejde med de øvrige nationalparker, hvor man af Friluftsrådet har fået til opgave at udvikle Code of Conduct, et Junior Ranger-program, kompetenceudviklingsprogram for formidlerne



	<p>og udvikling af undervisningsportalen, Mit Vadehav, til blandt andet også at omfatte ungdomsuddannelser.</p> <p>Mit Vadehav fejrede 10-års jubilæum i efteråret 2016 og lancerede i den forbindelse deres nye hjemmeside. Pædagoger og lærere i de 4 vadehavskommuner arbejder alle med Mit Vadehav, før og under forløb ude i naturen og på museerne.</p> <p>Nationalparken har søgt og fået midler til en markedsanalyse af lejrskoleområdet, et projekt som VFF kører.</p>
<b>Dagsorden pkt.:</b>	<b>3. Gennemgang af budget 2017</b>
Referat:	<p>Sekretariatet fremlagde budget 2017, som tidligere var fremsendt til kommentering.</p> <p>Peter Saabye Simonsen orienterede om budgettet for 2017 – hvor man forventer et positivt tal på bundlinjen. Lønbudgettet stiger, da Ditte Hviid bliver ansat i nationalparken, men udgifter til hendes løn omposteres til projekter, hvorfor administrationsbudgettet vil blive overholdt.</p> <p>Karsten Laursen spurgte til budgettet til drift af skibet, som var højere end det oprindeligt budgetterede. Peter Saabye Simonsen orienterede om, at driftsudgifterne er langt højere end først antaget, men at det beløb der er afsat i 2017 kommer til at holde stik.</p> <p>Søren Vinding påpegede, at der kun var afsat 13 % af budgettet til naturprojekter, hvilket han mente var for lidt og han efterlyste samtidig et mere transparent budget. Peter Saabye Simonsen orienterede om, at det dels tager lang tid at gennemføre naturprojekter og at mange af de øvrige projekter nationalparken arbejder på, indeholder naturaspekter.</p> <p>Janne Liburd orienterede om, at nationalparken ikke laver rene projekter på enkelte målsætninger, men spreder sig over flere målsætninger, hvilket også giver mulighed for at byde de rigtige partnere ind til samarbejde.</p>
<b>Dagsorden pkt.:</b>	<b>4. Evaluering af samarbejdet mellem Råd og Bestyrelse i 2016</b>
Referat:	<p>Janne Liburd indledte med at sige, at hun fandt evalueringen meget vigtig, især fordi rådet havde fået nye arbejdsformer i 2016 i form af workshops, hvor Code of Conduct og Porte til Nationalparken og Verdensarven var blevet behandlet. Janne</p>





	<p>Liburd bad om rådets refleksioner over arbejdet.</p> <p>Svend Tougaard mente at møderne havde været varierede og at det havde været positivt med faglige indlæg. Der havde dog, i lighed med bestyrelsesmøderne, manglet tid ved møderne.</p> <p>Ole Andresen var glad for de input, han fik under møderne, både faglige og geografiske. De 2 workshops havde været meget forskellige, Porte til Nationalparken og Verdensarven havde været nemt at gå til, mens Code of Conduct havde været en større udfordring</p> <p>Inger Lauridsen oplevede at bestyrelsen har brug for rådets input, men var ikke sikker på hvor langt bestyrelsen var i arbejdet, når rådet fik opgaven. Hun ønskede at arbejde videre med noget, som giver mening for bestyrelsen og ikke noget der allerede er tæt på en beslutning.</p> <p>Janne Liburd orienterede om, at blandt andet Portene ikke er fastlagt og at bestyrelsen havde brug for rådets input, for at kvalificere udpegningerne.</p> <p>Tuk Andreasen mente at emnet Code of Conduct havde været vanskeligt, da spørgsmålene havde været meget åbne og det var svært at finde fokus. Han opfordrede til mere klart definerede opgaver.</p> <p>Svend Tougaard orienterede om, at bestyrelsen på mødet forinden havde fulgt rådets anbefaling om at tage emnet Porte og støttepunkter op igen i foråret.</p> <p>Klaus Melbye mente at diskussionerne havde været gode. Der havde dog manglet tid og indsigt for at kunne løse opgaverne. Han opfordrede herudover til at invitere foredragsholdere fra udlandet, for at få inspiration.</p> <p>Ole Jakobsen orienterede om, at han har kendskab til en norsk ekspert i Code of Conduct, som kunne være en mulig foredragsholder. Ole Jakobsen opfordrede til, at videregående uddannelser brander sig på Vadehavet – at vil man være ekspert på Vadehavet, skal man uddanne sig på uddannelsesinstitutioner i området.</p> <p>Søren Vinding havde i starten været skeptisk i forhold til, at rådet har så mange lokalrepræsentanter, men han så det nu som en fordel. Han efterlyste hyppigere mødefrekvens.</p>
--	---



	<p>Janne Liburd orienterede om, at bestyrelsen også havde drøftet mødefrekvens og varighed af møderne og at ønsket var taget til efterretning.</p>
<b>Dagsorden pkt.:</b>	<b>5. Eventuelt</b>
Referat:	<p>Peter Saabye Simonsen takkede, på sekretariatets vegne, råd og bestyrelse for godt samarbejde og for indsatsen i 2016.</p> <p>Niels Johansen spurgte om der var nogen i Nationalpark Vadehavet der har kendskab til en jordfordeling/et naturprojekt som er ved at gennemføre i Gl. Frederikskog i Tøndermarsken. Han mente, at Nationalparken burde være involveret i projektet, men der var ingen, der kunne fortælle noget konkret om det. Dog nævnte Janne Liburd, at Naturstyrelsen var inde over projektet og der snart bliver offentliggjort resultater fra det.</p> <p>Klaus Melbye orienterede om, at der den 2. februar kl. 13 er åbning af Vadehavscentret, hvor råd og bestyrelse er inviteret.</p> <p>Søren Vinding orienterede om, at Dansk Botanisk Forening arrangerer en konference i 2017.</p>